

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у встановленні чинників, які впливають на виявлений рівень спілкування; вияві феноменів, які пов'язані із потребою у спілкуванні осіб похилого віку тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Дискурсивна технологія інтимно-особистісного спілкування / І.Д. Бех [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела : <http://www.ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/41-2010-06-20-19-39-45.html>.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2000. – С. 365-366.
3. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов ; [отв. ред. Ю.М. Забродин, Е.М. Шорохова]. – М. : Наука, 1984. – 445 с.
4. Моргун В.Ф. Проблема периодизации развития личности в психологии / В.Ф. Моргун, Н.Ю. Ткачева. – М. : Изд-во МГУ, 1981. – 84 с.
5. Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности / Ю.М. Орлов. – М.: Просвещение. – 287 с.
6. Парыгин Б.Д. Социальная психология. Проблемы методологии, истории и теории / Б.Д. Парыгин. – СПб. : ИГУП, 1999. – 592 с.

УДК 159.964.21:159.964.26

ЗАЛЕЖНІСТЬ ВИДУ ПЕРЕНОСУ, ЩО ВИНΙΚАЄ У ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ, ВІД ОСОБЛИВОСТЕЙ СТРУКТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЗА ТЕОРІЄЮ ТРАНСАКЦІЙНОГО АНАЛІЗУ

Коваль І.А., Головань Г.О.

Дослідження присвячено проблемі визначення передумов формування різних видів переносу в психотерапевтичному процесі з позиції трансакційного аналізу. В статті подано характеристику зв'язку між особливостями структури особистості та видами переносу, що формуються у різних особистостей.

Ключові слова: *трансакційний аналіз, етапи розвитку особистості, перенос, життєвий сценарій, особистісна адаптація.*

Данное исследование посвящено определению предпосылок формирования разных видов переноса в психотерапевтическом процессе. Эта проблема рассмотрена с позиции трансакционного анализа. В статье

подана характеристика зв'язи между особливостями структури личности и видами переноса, формирюючимися у разных личностей.

Ключевые слова: транзактний аналіз, етапи розвитку личности, перенос, життєвий сценарій, личностная адаптація.

Present research is devoted to the precondition's determination of different transfer's types formation in psychotherapeutic process. This problem is considered in the frame of transactional analysis. In the article description of connection between the peculiarities of personality's structure and transfer's types, that are formed by different personalities, is given.

Key-words: transactional analysis, stages of the personality's development, transfer, life script, personality's adaptation.

*Нещаслива доля багатьох людей –
це наслідок зробленого ними вибору.*

Вони ні живі, ні мертві.

*Життя виявляється тягарем, безцілним заняттям, а справи –
лише засобом для захисту від мук буття у царині тіней.*

Еріх Фром

З позицій транзакційного аналізу, використовуючи свій сценарій, свій життєвий план, створений у ранньому дитинстві, люди роблять себе нещасними, не досягають своїх цілей, залишаються самотніми протягом багатьох років, створюють однакові неприємні ситуації і помирають, так і не усвідомивши, що вони самі здатні змінити свою долю та зробити новий вибір.

Психотерапія – це ефективний шлях до автономії. В процесі психотерапії кожний може зробити "перезавантаження", знайти відповіді на свої питання та вибрати бути щасливим. Транзакційний аналіз дозволяє дослідити життєвий сценарій та змінити його.

У процесі психотерапії важливу роль відіграє феномен переносу, тобто використання старих моделей, накладання стереотипів (заснованих на минулому досвіді), втеча від ситуації "тут і тепер" [9, с. 135-136]. Перенос відображає механізм реалізації життєвого сценарію. Саме робота з переносом є одним з ефективних методів опрацювання неусвідомленої та автоматизованої поведінки. У ході роботи з феноменом трансферу важливо розуміти його природу, механізм виникнення, залежність його виду від певної структури особистості. Якнайшвидше формулювання терапевтом гіпотези щодо того, який вид переносу може розвинути конкретний клієнт, необхідне терапевту для своєчасної діагностики та вироблення відповідної лікувальної стратегії.

Структура особистості у транзакційному аналізі представлена моделлю его-станів, створеною Е. Берном. Его-стан – це сукупність пов'язаних між собою поведінки, думок та почуттів, як спосіб прояву

особистості людини в даний момент [1, с. 26-34]. Модель охоплює три різноманітні его-стани: батько, дорослий, дитина [1, с. 42-44]. Крім того, модель его-станів включає в себе кілька порядків (Рис. 1).

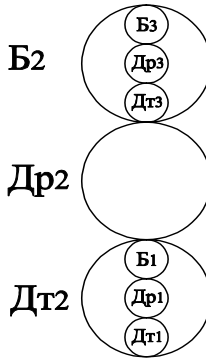

Рис. 1. Структурна модель его-станів першого, другого, третього порядків

Значну роль у розвитку та становленні особистості займають заборони або накази. Заборони передаються від дитячого его-стану батьків до дитячого его-стану дітей, а саме до Б1. Заборони мають руйнівний характер і передаються батьками неусвідомлено, частиною їхньої особистості, що прагне конкурувати з власною дитиною та містить страх, що дитина витіснить їх з власного життя [7, с. 99]. Заміна заборон на дозволи може бути однією з частин психотерапевтичної роботи.

Для того щоб чинити протилежно до отриманих заборон, людина використовує драйвери, або контрнакази. Контрнакази знаходяться у батьківському его-стані і слугують для захисту власної особи від руйнівної дії заборон. Контрнакази отримуються дитиною від батьків, з їх власних батьківських его-станів [2, с. 56-57]. Драйвер проявляється сукупністю слів, інтонацій, жестів, положення тіла та виразу обличчя, які людина демонструє перед тим, як включитися в якусь сценарну поведінку.

За певними поведінковими патернами, певними типами наказів, певними формами драйверів, видами сценарного процесу виділяють особливі типи пристосування особистості до виживання та функціонування у соціумі, які називаються особистісними адаптаціями [3, с. 97-98]. За поступовістю формування та функціональним значенням виділяють 2 основні групи особистісних адаптацій: виживаючі та виконуючі. Виживаючі особистісні адаптації формуються від 0 до 7 років і слугують виживанню маленької дитини. Але виживаючі адаптації не

допомагають ефективно взаємодіяти у соціумі та задовольняти всі потреби, оскільки вони спрямовані в першу чергу на захист, а не на шляхи надання та отримання наказів [8, с. 115-117].

Виконуючі адаптації формуються з семи років, і за часом збігаються з остаточним формуванням батьківського еґо-стану, в структуру якого входять драйвери, або контрнакази. Виконуючі адаптації дозволяють задовольнити головну потребу – у визнанні існування [4, с. 216-219].

До виживаючих адаптацій належать типи: "творчий мрійник", "чарівний маніпулятор", "блискучий скептик". При зіставленні з DSM-IV жодна адаптація у крайньому ступені вираженості може відповідати певному особистісному розладу [8, с. 67-68].

"Творчий мрійник", або шизоїдний та шизотипічний розлади особистості виникають на основі подвійної контамінації. Життєвою позицією є "Я-, ТИ-". Тон зазвичай є рівним та монотонним, а жести майже відсутні, вираз обличчя нерухомий. Особистісними якостями є незалежність, здатність прогнозувати дії інших, терплячість. Основними потребами для вдоволення є визнання почуттів та потреб. Люди з такою адаптацією уникають розв'язання проблем. Відповідними заборонами є "не роби цього", "не будь здоровим", "не належ", "не відчувай", "не думай". Контакт відбувається через усвідомлення поведінки, що призводить до розуміння своїх думок, що, врешті-решт, дає змогу усвідомити свої почуття.

"Блискучий скептик", або параноїдний розлад особистості характеризується батьківською контамінацією та виключеним дитячим еґо-станом. Життєвою позицією є "Я+, ТИ-". Тон знебарвлений, монотонний, поза пряма та нерухома. Основна потреба – це довіряти та відчувати себе у безпеці. Основними наказами є "не відчувай", "не будь дитиною", "не будь близьким", "не довіряй", "не насолоджуйся", "не належ". Контакт відбувається через усвідомлення думок, що веде до усвідомлення почуттів, а потім до зміни поведінки.

"Чарівний маніпулятор", або антисоціальний розлад особистості формується на основі виключеного батьківського еґо-стану та контамінованого дитячого еґо-стану. Життєвою позицією є "Я+, Ти-". Вимова характеризується підйомом в кінці речення, плечі трохи підняті і направлені вперед. Основною потребою є стати реальним для довірливих стосунків і приналежності. Контакт відбувається через поступове усвідомлення спочатку поведінки, а потім думок та почуттів.

До виконуючих адаптацій належать: "надмірно реагуючий ентузіаст", "грайливий супротивник", "відповідальний трудовік".

"Надмірно реагуючий ентузіаст" містить у своїй структурі особистості подвійну контамінацію. Екзистенціальною позицією є "Я-, Ти+";

або "Я-, Ти-". Тон голосу високий та писклявий, завищений до кінця речення. Базовою потребою є освоїти власну силу, а також отримати безумовне визнання. Заборонами є "не думай", "не рости", "не будь значущим", "не будь собою". Контакт відбувається через усвідомлення почуттів, що приводить до розуміння своїх думок і сприяє зміні поведінки.

"Грайливий супротивник", або пасивно-агресивний розлад особистості має в основі структури подвійну контамінацію. Життєвою позицією є "Я-, Ти-". Тон напружений та стиснений, тулуб нахилений вперед. Основною потребою є припинити боротися. Люди з особистісною адаптацією грайливого супротивника мають заборони "не рости", "не відчувай", "не роби цього", "не насолоджуйся", "не будь близьким". Зміна думок відбувається через усвідомлення поведінки та почуттів.

"Відповідальний трудоголік", або обсессивно-компульсивний особистісний розлад виникає на основі контамінації батьківського еґо-стану. Екзистенціальною позицією є "Я-, Ти+". Тон уривчастий та точний, а поза вертикальна та збалансована. Основною потребою є бути самим собою. Визначальною проблемою є страх зробити не все правильно. В основі такої адаптації є заборони "не відчувай", "не будь близьким", "не будь дитиною", "не отримуй задоволення". Контакт відбувається через мислення, а потім усвідомлення почуттів, що веде до зміни поведінки.

Процес розвитку особистості та формування окремих компонентів тісно пов'язаний з виникненням та розвитком певних типів особистісних адаптацій.

Окрім 6 типів адаптацій, виділяють також 2 особливі структури особистості: межову структуру особистості та нарцистичну структуру особистості [11, с. 218-220]. Визначальною характеристикою цих двох типів є те, що люди з цими типами особистості ніколи не будуть діяти "здоровим" способом. Прояви цих типів структури завжди мають характер розладу, оскільки порушення 'енецу особистості у цих людей відбувається на дуже ранньому етапі [5, с.113-123].

Межова структура особистості формується у людей, які в дитинстві отримували емоційну винагороду, коли не відділялися від своїх батьків, або, навпаки, отримували покарання за спробу відділитися. Такі батьки вимагали від своїх дітей піклуватися не про свої проблеми, а про проблеми батьків. Батьки перекладають свої проблеми та відповідальність за своє життя на дітей. З часом діти починають вірити, ніби так і має бути, ніби без них їхні батьки не впораються, помруть, втратять розум, і тоді ці діти втратять тих, хто може дати їм любов та опіку. Ці діти укладають своєрідну угоду, що вони не будуть відділятися, а батьки будуть давати їм своєрідне визнання. На ранньому етапі

розвитку така угода є доцільною, оскільки дозволяє дитині вижити. Але в дорослому віці така угода являє собою пастку.

На емоційному рівні люди з межевою структурою особистості вірять, що відділення та індивідуація призведуть до смерті чи втрати розуму. Щоразу, коли така особистість намагається відділитися, то вона відчуває значну дисфорію, депресію та безвихідь. У таких людей наявне внутрішнє розщеплення, що в дитинстві допомагало зберегти гарне ставлення до своїх батьків, які обмежують їхню свободу. Тому вони бачать всіх людей тільки як поганих або як гарних. Таким чином, особистість з межевою структурою є сукупністю неінтегрованих протиріч.

Особи з нарцистичною структурою особистості використовують зверхність для прикриття відчуття власної неповноцінності. Три критерії дозволяють вирізнити людей з такою структурою особистості: 1) ці люди не можуть довільно регулювати власну самооцінку; 2) вони мають два протилежні погляди на себе, які чергуються залежно від ситуації; 3) підвищення самооцінки є їхньою основною метою.

Уперше феномен переносу був встановлений З. Фройдом під час розробки ним ідей психоаналізу. Спочатку З. Фройд розглядав цей феномен як недоцільний, такий, що заважає та протидіє терапії (1912). Надалі З. Фройд переглянув свої погляди стосовно ролі переносу у психотерапевтичному процесі і розглядав надалі його як невід'ємну і обов'язкову частину терапії. Він визначав перенос як "всі психологічні явища пацієнта та процеси, які стосуються психоаналітика і були сформовані на основі попередніх об'єктних відносин". Отже, за Фройдом, феноменологічний час переносу – це минуле, що програється в даний момент таким чином, ніби це і є теперішнє. Перенос в психоаналізі розглядався як явище, що виникає виключно у "пацієнта" у терапевтичних стосунках. Але така точка зору на перенос є застарілою, оскільки: 1) позиція "пацієнта" знімає з людини, що отримує психотерапевтичну допомогу, відповідальність за власне одужання і перекладає всю відповідальність на "лікаря". Таким чином "пацієнт" знаходиться на позиції "Я-, Ти+" і в свою чергу ідеалізує "лікаря", який автоматично займає позицію "Я+, Ти-". Ці стосунки не підтримують принцип "ОК – ОК", який знаходиться в основі прозорих, автентичних, вільних від ігор стосунків. Наявність взаємодії "лікар – пацієнт" у психотерапевтичному просторі є під'рунтям для подальшого програвання ігор, перебуванням на звичних позиціях у драматичному трикутнику, актуалізації "гумових стрічок", що за своєю суттю є сприянням розквіту та укріпленням переносу, і протидіє роботі з ним. Отже, зараз ідея щодо стосунків "лікаря – пацієнта" є не актуальною і такою, що сприяє регресу. Процес, що відбувається у психотерапевтичному просторі, відбу-

вається між психотерапевтом і клієнтом, тобто між людьми, які мають по 50% відповідальності стосовно того, що відбувається; 2) перенос – це взаємний процес, що виникає у клієнта та терапевта одночасно і паралельно. Отже, трансферні феномени, що виникають у терапевтичних стосунках, можуть належати не тільки клієнту, а й терапевту, що ускладнює роботу з переносом, оскільки терапевт може не усвідомлювати власний контрперенос, вважаючи свої почуття відповідними "тут і тепер", або приписувати перенос клієнту тощо. Погляд на перенос як на взаємний процес дозволяє розширити власне усвідомлення ситуації і застерегти від знецінювання частини реальності; 3) перенос – це феномен, що лежить в основі всіх ігор, "гумових стрічок".

Перенос – це основний механізм підтримання сценарію, підтвердження власних контамінацій [10, с. 76-77]. Перенос виникає у кожних людських стосунках. Отже, розуміння переносу тільки як явища, що виникає у психотерапевтичному процесі, є не доцільним та обмеженим. Надалі у цій роботі перенос буде розглянутий щодо психотерапевтичного процесу, але не слід забувати, що перенос може бути присутнім у будь-яких стосунках, і результати цього дослідження роботи застосовувати не тільки фахівцям у психотерапії, але всім бажаючим поліпшити свої стосунки з оточуючими, менше грати в ігри, досягти інтимного спілкування з іншими.

К. Мойзо дає визначення переносу як стосунків, в яких клієнт з метою пережити знову батьківсько-дитячі стосунки або первинні об'єктні відносини проектує на терапевта свої власні батьківські его-стани (Б2 чи Б1) [9, с. 127-128]. Якщо клієнт проектує Б2, то він використовує матеріал отриманий із зовнішніх джерел. В цьому типі трансферний матеріал вказує на вторинний мисленневий процес (Рис. 2).

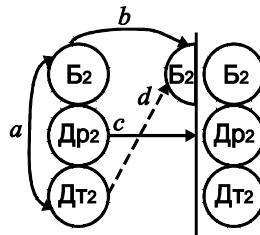

Рис. 2. Модель переносу структури его-станів другого порядку

При проекції Б1 клієнт проектує ранній матеріал, який базується на основі об'єктних інтроекцій інфантильного его, що вказує на залучення раннього регресивного мислення, яке виражається через фантазії, сні, обмовки, або прямо – через – відігрівання.

Ґрунтуючись на такому підході до переносу, було виділено такі особливості: "драма переносу" – це особлива адаптація сценарію, яка з'являється у терапії сценарію через виникнення особливих відносин переносу; матеріал, що проектується на терапевта, може бути Б1 чи Б2 інтроєктом; для досягнення структурного зцілення необхідно проаналізувати і вирішити перенос.

Метою цього дослідження було визначення та дослідження залежності розвитку певного виду переносу при певних видах особистісних адаптацій, що відображають різноманітні типи структури особистості.

Об'єктом цього дослідження є види трансферу. Предметом дослідження є істотні зв'язки між формуванням виду переносу та певними типами особистісних адаптацій як проявів структури особистості.

Відповідно до поставленої мети в рамках дослідження реалізовувалися такі завдання: дослідити і визначити особливості закономірностей формування певного виду переносу при певних типах особистісних адаптацій, визначити практичні рекомендації щодо доцільності застосування певних терапевтичних методик при роботі з певними видами переносу, враховуючи особливості структур особистості.

Реалізація цих завдань відбувалась у результаті експериментального дослідження, в якому брали участь 40 людей, віком від 25 до 30 років. Дослідження проводилось на базі центру психологічної допомоги. Досліджувані були членами 5 терапевтичних груп у методі транзакційного аналізу. На момент проведення дослідження у кожній з терапевтичних груп відбулося по 5 зустрічей. Дослідники не брали участь у роботі вказаних груп. Процедура експериментального дослідження включала 2 складові: діагностичну бесіду з досліджуваними та тестові методики. Застосовувалися наступні тестові методики: "Опитувальник функціональних его-станів" та "Опитувальник структурних его-станів" Julie Hay (адаптовані В.Є. Гусаковським); "Опитувальник драйверів" Сох, М. Ed [6, с. 37-39].

У результаті діагностичної бесіди та тестових методик у групі досліджуваних були визначені всі шість типів особистісних адаптацій, а також межова та нарцистична структури особистості. Кількісне співвідношення між різними типами адаптацій у групі виявилось приблизно рівним (Рис. 3).

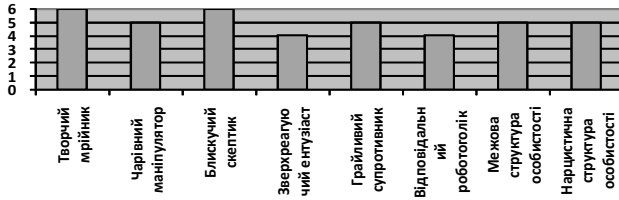

Рис. 3. Кількісний розподіл типів адаптацій та особливих особистісних структур у групі досліджуваних

Під час діагностичних бесід був встановлений переважний тип переносу, який використовував кожний досліджуваний. Були встановлені наступні відповідності (Табл. 1).

Таблиця 1

Тип особистісної адаптації чи тип структури особистості	Кількість досліджуваних, що проєктують переважно Б ₂ его-стан	Кількість досліджуваних, що проєктують переважно Б ₁ его-стан
Творчий мрійник	2	4
Чарівний маніпулятор	5	0
Блискучий скептик	5	1
Надмірно реагуючий ентузіаст	4	0
Грайливий супротивник	4	1
Відповідальний трудолюб	4	0
Межова структура особистості	1	4
Нарцистична структура особистості	0	5

Таким чином, було встановлено, що переноси за типом "переносу структур першого порядку" частіше спостерігалися у людей з межовою та нарцистичною структурами особистості. Переноси за типом "переноси структур другого порядку" частіше формували люди з особистісними адаптаціями "блискучий скептик", "чарівний маніпулятор", "надмірно реагуючий ентузіаст", "грайливий супротивник", "відповідальний трудолюб". Люди з особистісною адаптацією "творчий мрійник" використовували обидва типи переносу.

Отже, такий розподіл може бути пояснений тим, що переноси за першим типом формують люди з дезінтегрованою структурою у дитячому его-стані першого порядку, як при межовій та нарцистичній структурах особистості. Переноси за другим типом формують люди зі структурами особистості без порушень структур першого порядку. У людей з адаптацією "творчий мрійник" наявне невирішене питання базової

довіри чи недовіри. У Дт1 вони не впевнені, що можуть довіряти оточуючим. У них наявна заборона "не будь близьким". Невдоволеною є потреба у контакті та визнанні. Таким чином виникає "глухий кут" першого ступеня (діалог між Дт1 та Б1), що і проявляється періодично значною регресією та формуванням переносу першого типу.

Его-стан Б2 являє собою інтроєкцію батьківських фігур в цілому, тобто включаючи всі его-стани реальних батьків. Его-стан Б1 є дуже ранньою структурою і включає дві підструктури : Б1+ та Б2-. На ранніх етапах Б1 не є інтегрованою структурою, а являє собою окремі уявлення про батьків як про абсолютно добрих ("Добра Фея") чи поганих ("Злий Чародій"). На ранніх вікових етапах дезінтеграція цих структур є нормою. Але при певних типах розвитку ці структури можуть так і залишатися дезінтегрованими. У терапевтичних відносинах ці люди схильні проєкувати одну з частин Б1 на психотерапевта (Рис. 4).

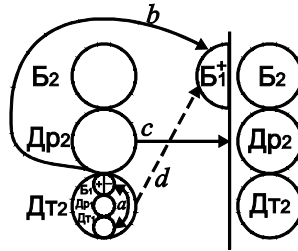

Рис. 4. Модель переносу позитивної частини Батьківського его-стану першого порядку

При проєкції его-станів Б2 і Б1 клієнт ніби виносить свій внутрішній діалог назовні. Це діалог між Б2 і Дт2 або Б1 і Дт1. Тобто за допомогою переносу терапевт може діагностувати "глухі кути" першого і другого рівнів. Таким чином, аналіз переносу буде становити частину терапії "нового рішення" (reddecision therapy).

Висновки. За результатами теоретико-методологічного та експериментального дослідження закономірностей формування відповідного виду переносу при певних типах особистісних адаптацій можна зробити такі висновки:

1. При наявності контамінацій батьківського чи дитячого его-станів виникає перенос Р2 чи Д2. Перенос типу Р1 частіше будуть демонструвати особи з патологією у структурах першого порядку Д2 при неінтегрованості його частин. Отже, переноси за першим типом формують люди з дезінтегрованою структурою у дитячому его-стані першого порядку, як при межовій та нарцистичній структурах особистості.

2. Результати цього дослідження можуть бути використані для ефективної та цілеспрямованої роботи з переносом у процесі психотерапії. Для роботи з переносом структур другого порядку у транзакційному аналізі використовують способи, що задіюють усвідомлення та активують мислення дорослого: конфронтація знецінювання, аналіз ігор, аналіз еґо-станів, інтерпретація, кристалізація. Для роботи з переносом структур першого порядку необхідно використовувати методики роботи з регресією, холдинг, техніку "кількох стільців", розірвання "гумових стрічок", реперентинг. За допомогою переносу терапевт може діагностувати "глухі кути" першого і другого рівнів. Таким чином, аналіз переносу буде становити частину терапії "нового рішення" (redecision therapy). Результати даного дослідження щодо закономірностей виникнення певного типу переносу у процесі психотерапії при певних типах адаптацій особистості як проявах особливостей структури особистості можуть бути рекомендовані до застосування як теоретична основа роботи з феноменом трансферу у процесі психотерапії, консультуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди: психология человеческих взаимоотношений. Люди, которые играют в игры: психология человеческой судьбы / Э. Берн ; пер. с англ. А. А. Грузберга. – М. : Прогресс, 1988. – 400 с.
2. Гулдинг М. Психотерапия нового решения: теория и практика / М. Гулдинг, Р. Гулдинг ; пер. с англ. О. П. Мальцевой. – СПб. : Питер, 2000. – 350 с.
3. Джойнс В. Основы транзакційного аналізу / В. Джойнс, Й. Стюарт ; пер. з англ. Р.Т. Воронова. – К. : ФАДА, ЛТД, 2002. – 393 с.
4. Стайнер К. Сценарии жизни людей / К. Стайнер ; пер. с англ. О.П. Мальцевой. – СПб. : Питер, 2003. – 416 с.
5. Clarkson, P. Transactional analysis. Psychotherapy / P. Clarkson. – London : Tavistock, Routledge, 1991. – 230 p.
6. Cox, M. The relationship between ego state structure and function: a diagrammatic formulation / M. Cox // TAJ. – 1999. – №1, vol. 29. – P. 35-46.
7. Dusay, J. Egograms and "Constancy hypothesis" / J. Dusay // TAJ. – 1972. – №3, vol. 2. – P. 98-102.
8. Joines, V. Personality Adaptations. A new Guide to Human Understanding in Psychotherapy and Counseling / V. Joines, I. Stewart. – Nottingham and Chapel Hill : Lifespace Publishing, 2007. – 413 p.
9. Moiso, C. Ego states and transference / C. Moiso // TAJ. – 1985. – №3, vol. 3. – P. 126-149.

10. Novellino, M. Self-analysis of countertransference / M. Novellino // ТАЖ. – 1984. – №2, vol. 14. – P. 75-92.

11. Schiff, S. Personality development and symbiosis / S. Schiff // ТАЖ. – 1977. – №4, vol. 7. – P. 215-239.

УДК 159.942.2 : 159.316.6

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ТА КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ (НА ПРИКЛАДІ ВИХОВАТЕЛІВ ДИТЯЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ)

Колтунович Т.А.

Статтю присвячено емпіричному дослідженню взаємозв'язку професійного вигорання, його компонентів та копінг-стратегій, властивих вихователям із різними рівнями сформованості вигорання. Отримані результати дослідження підтвердили припущення про існування зв'язку вигорання і копінг-стратегій та про детермінованість вигорання на різних етапах його формування відповідною структурною організацією копінг-стратегій.

Ключові слова: професійне вигорання, копінг, орієнтований на вирішення завдань, копінг, орієнтований на уникнення, копінг, орієнтований на емоції.

Статья посвящена эмпирическому исследованию взаимосвязи профессионального выгорания, его компонентов и копинг-стратегий, присутствующих воспитателям с различными уровнями сформированности выгорания. Полученные результаты исследования подтвердили предположение о существовании связи выгорания и копинг-стратегий, а также о детерминированности выгорания на различных этапах его формирования соответствующей структурной организацией копинг-стратегий.

Ключевые слова: профессиональное выгорание, копинг, ориентированный на решение задач, копинг, ориентированный на избегание, копинг, ориентированный на эмоции.

The article deals with the empirical study of the relationship between professional burnout, and its components from one side and coping strategies used by educators of preschool institutes with different levels of burnout from another side. The results of the given study proved the existence of supposed link between burning-out and coping strategies. They can be taken to show that burning-out on different stages of its' formation is determined by the proper coping-strategy's structure.

Key words: professional burnout, coping-oriented problem solving, coping-oriented at avoiding, coping-oriented of emotions.